Digitālais izdevums, 2026.gada oktobris, metiens No 106.

Latvijas Restauratoru biedrības avīze iznāk no 1997.gada.

Restauratoru biedrības avīze

LRB biedri 14. Baltijas valstu triennāle (foto: Katrina Saar)

SVEICIENS 2026. GADA AVĪZES SPECIĀLIZLAIDUMĀ

Latvijas Restauratoru biedrības avīzes SPECIĀLIZLAIDUMS (Nr. 106) veltīts atskatam uz pavasarī Tallinā notikušo Baltijas restauratoru konferenci (The 14th Baltic States Triennial Conservators' Meeting 2026), kuras tēma bija "Savienojošās vēstures: saglabāšana mainīgā ainavā" (Connecting Histories: Conservation in a Shifting Landscape).

Paldies visiem kolēģiem, kas konferencē ne tikai piedalījās ar referātiem, stenda referātiem un/vai klātienē, bet arī piekrita par to uzrakstīt un padalīties ar iespaidiem un gūto pieredzi ar pārējiem.

Atsevišķās pieminēšanas vērts ir igauņu kolēģu paveiktais darbs saistībā ar triennāles organizēšanu un viesmīlīgo uzņemšanu – bija interesanti, radoši, izzinoši un arī izklaidējoši. Sirsnīgs PALDIES!

Stafete jeb simboliskā "organizatoru ota" tālāk nodota lietuviešu kolēģiem, lai pēc aptuveni trim gadiem tiktos Lietuvā, bet mums, latviešiem, bija ļoti patīkami dzirdēt (gan no igauņu, gan lietuviešu kolēģiem), ka latviešu rīkoto konferenci 2023. gadā būs grūti pārspēt, jo kvalitātes latiņa ir uzlikta ļoti augstu – gan profesionāli, gan arī organizatoriski.

Lepojamies ar sevi, lepojamies ar mūsu Baltijas kolēģiem un viņu paveikto restaurācijas jomā un turpinām darīt, radīt un, kas īpaši svarīgi, turpinām dalīties pieredzē un par to stāstīt citiem.

Lai patīkama lasīšana!

Aigars Pilenieks

Latvijas Restauratoru biedrības
ISSN 1691-0966
Iznāk kopš 1997. gada novembra.

Latvijas Restauratoru biedrība
Reģ. Nr. 40008001517
Merķeļa iela 13, Rīga LV1050,
tālr. +371 26674072
LRB e-adrese:
restauratorubiedriba@gmail.com

Iznāk 4 reizes gadā
Redaktors Aigars Pilenieks

Redakcijas e-pasts:
lrbavize@inbox.lv

Tīmekļvietne:
www.restauratorubiedriba.lv

INTERVIJA AR HEITI KULMĀRU IGAUNIJAS KONSERVATORU ASOCIĀCIJAS VADĪTĀJU

Intervija ar Heiti Kulmāru (Heiti Kulmar) Igaunijas konservatoru asociācijas (Eesti Konservaatorite Ühing (EKÜ)) vadītāju par 14. Baltijas valstu triennāles organizēšanu.

Heiti ir konservators-restaurators un tēlnieks ar specializāciju dabīgā akmens un ģipša objektu konservācijā-restaurācijā. Viņa profesionālā pieredze aptver dekoratīvo arhitektūras elementu izgatavošanu un saglabāšanu, pieminekļu uzturēšanu un restaurāciju, mākslas darbu konservāciju, kā arī kultūras vērtību pārvietošanu un aprūpi.

Iepriekš Heiti strādājis par skulptūru kolekcijas vadītāju Tartu Mākslas muzejā. No 2023. gada viņš vada konservācijas un preventīvās konservācijas darbu Tallinas pilsētas muzejā, rūpējoties par muzeja krājuma ilgtermiņa saglabāšanu un pārvaldību.

1. Kā jūs vērtējat Baltijas valstu restauratoru triennāles attīstību gadu gaitā, un kāda ir tās loma mūsdienās restauratoru profesionālajā dzīvē reģionā?

Sākšu ar jautājuma otro daļu. Manuprāt Baltijas restauratoru triennāle ir stabila platforma Baltijas konservatoru-restauratoru kopienai, kas ļauj veidot profesionālos kontaktus, dalīties pieredzē un idejās, kā arī veicināt sadarbību. Tā ir iespēja publicēt savu darbu stenda referāta vai raksta formātā, un daudziem no mums tā ir reta iespēja padarīt savu darbu pieejamu plašākai auditorijai. Daudziem tas ir nepieciešamais impulss, lai sistematizētu un prezentētu savu veikumu, kas citādi varētu palikt nepamanīts ārpus šaurā profesionālā loka.

Ne mazāk svarīgs ir publiskās uzstāšanās aspekts un pārliecības stiprināšana, prezentējot savu darbu. Un kas gan varētu būt piemērotāka auditorija par saviem kolēģiem?

Raksts turpinās nākamajā lpp.

Daudziem vietēja mēroga projektiem triennāle ir arī iespēja sasniegt plašāku auditoriju. Pat ja par tiem ir daudz ziņots vietējā līmenī, šī informācija bieži vien paliek lokālajā vidē un nesasniedz starptautisku auditoriju.

Runājot par triennāles attīstību gadu gaitā, uzskatu, ka tas ir veiksmīgs formāts, kas ļauj sasniegt plašu profesionāļu loku, veidot kontaktus un stiprināt sadarbības saites. Lai gan pasākumam jāpaliek pietiekami plašam, lai vienuviet pulcētu dažādu specializāciju restauratorus, tas nebūt nenozīmē, ka saturs kļūst virspusējs. Ir svarīgi, lai dažādu jomu speciālisti būtu informēti par metodēm un izaicinājumiem, ar kuriem saskaras viņu kolēģi, jo lielākajā daļā projektu mums jāstrādā komandā. Plašāka izpratne par konservācijas-restaurācijas jomu kopumā ir viena no triennāles lielākajām priekšrocībām. Protams, katra triennāle nedaudz atšķiras atkarībā no budžeta, kopienas resursiem un organizatoru iespējām, taču, manuprāt, pasākuma pamatideja un gars ir saglabājušies nemainīgi.

2. Ar kādiem izaicinājumiem organizatoru komanda saskārās, gatavojot šī gada triennāli?

Lielākais izaicinājums bija tas, ka pasākuma apjoms un tam nepieciešamie resursi pārsniedza jebkuru mūsu iepriekšējo pieredzi. Vienlaikus mūsu biedrībai ir arī ikgadēja seminmāru, kopdarba dienu un kursu programma, tāpēc viss bija jāorganizē paralēli ikdienas darbam.

Sagatavošanās sākumā izstrādājām vispārēju laika grafiku un noteicām termiņus finansējuma pieteikumiem, izmaksu aprēķiniem, atklātajam aicinājumam iesniegt darbus un citiem sagatavošanās posmiem. Tikpat svarīgi bija piesaistīt papildu cilvēkus, kas palīdzētu tikt galā ar pieaugošo darba apjomu. Par laimi, mums palīdzēja Konservācijas centrs Kanut un vairāki biedrības locekļi uzņēmās atbildību par konkrētām darba grupām. Īpaši nozīmīga bija komisija, kas vērtēja iesniegtos rakstus un stenda referātus un veidoja konferences programmu.

Joma, kurā mēs būtu varējuši strādāt veiksmīgāk, bija atklātā aicinājuma un visu prasību skaidra komunicēšana. Piemēram, bija svarīgi laikus un nepārprotami norādīt, ka referentiem ir jāiegādājas dalības biļete un jāpiedalās pasākumā klātienē. Baltijas restauratori jau zina, ko sagaidīt, taču starptautiskajiem dalībniekiem katra nianse ir jāizskaidro ļoti precīzi, pretējā gadījumā vēlāk var rasties pārpratumi. Mēs arī varējām aktīvāk izmantot E.C.C.O. EU tīklu un mērķtiecīgāk uzrunāt starptautisko profesionālo kopienu.

Kopš 2025. gada sākuma mums reizi divās nedēļās notika tiešsaistes sanāksmes, lai sekotu līdzi katras projekta daļas progresam un operatīvi risinātu aktuālākos jautājumus.

Tā kā ārējais finansējums bija minimāls un neparedzams, mums nācās noteikt salīdzinoši augstu dalības maksu, balstoties uz budžeta aprēķiniem, kurus vēl vairāk ietekmēja PVN paaugstināšana 2026. gadā. Diemžēl tas liedza piedalīties daļai interesentu, kuri nesaņēma atbalstu no savām institūcijām vai arī nevarēja atļauties dalību kā studenti vai pašnodarbinātie speciālisti. Mēs centāmies piesaistīt sponsorus, taču vietējā līmenī interese bija ļoti ierobežota.

Papildu satraukumu radīja arī tas, ka pasākuma norises vieta 2025. gada vasarā mainīja īpašniekus. Nebija skaidrs, vai jaunie īpašnieki ievēros iepriekš saskaņoto izmaksu piedāvājumu, vai arī mums nāksies pēdējā brīdī meklēt citu norises vietu. Par laimi, viss atrisinājās veiksmīgi.

3. Ar ko jūs visvairāk lepojaties, atskatoties uz aizvadīto triennāli? Vai bija kādi īpaši pārsteigumi vai iedvesmojoši brīži?

Atskatoties uz paveikto, mani visvairāk iepriecina tas, ka plānošanas procesā netika palaists garām nekas būtiski svarīgs un, ka katrs komandas loceklis godprātīgi paveica savu daļu darba. Tas nodrošināja raitu programmas norisi un daudz apmierinātu dalībnieku.

Patīkams pārsteigums bija tas, ka visi referenti ļoti precīzi ievēroja sev atvēlēto laiku vai pat uzstājās īsāk, nekā bija paredzēts. Tas radīja ilgākas pauzes starp sesijām, kas izrādījās lieliska iespēja sarunām, diskusijām un kontaktu veidošanai.

Kopumā man šķiet, ka pasākums diez vai būtu varējis noritēt daudz veiksmīgāk. Īpaši nozīmīgi bija tas, ka tajā piedalījās vairāk nekā divdesmit studenti no abām Igaunijas augstskolām, kurās tiek pasniegta konservācija-restaurācija. Ir ļoti svarīgi, ka izglītības iestādes sniedza jaunajai paaudzei iespēju iesaistīties profesionālajā vidē un piedalīties šādā pasākumā.

Mani iedvesmoja arī vairāki referāti, kuru ietekmi būtiski pastiprināja veiksmīgais pasniegšanas veids. Turklāt man bija privilēģija iegūt jaunus un ļoti vērtīgus profesionālos kontaktus ar referentiem un dalībniekiem saistībā gan ar pašreizējiem projektiem, gan iespējamu sadarbību nākotnē.

4. Kādi, jūsuprāt, šobrīd ir būtiskākie izaicinājumi konservācijas-restaurācijas nozarei Baltijas valstīs?

Viens no nozīmīgākajiem izaicinājumiem mūsu nozarē ir specifisku prasmju un zināšanu zudums, kas notiek līdz ar pieredzējušo restauratoru aiziešanu no profesijas. Vietējā izglītības sistēma ne vienmēr spēj nodrošināt šo zināšanu pēctecību. Piemēram, Igaunijā ir ļoti grūti specializēties metāla vai tekstila restaurācijā, jo ir pārāk maz pasniedzēju, savukārt universitāšu programmas vairāk orientētas uz jau labi pārstāvētām specializācijām, piemēram, papīra, gleznu, sienu gleznojumu un mēbeļu restaurāciju.

Vēl viena problēma, kas nav raksturīga tikai mūsu reģionam, ir kultūras nozares nepietiekamais finansējums un sekas, ko tas rada restauratoriem, institūcijām un pētniekiem. Krīzes situācijās kultūras budžets parasti ir viens no pirmajiem, kurā tiek veikti samazinājumi, un pēdējos gados mūsu reģions ir piedzīvojis vairākas secīgas krīzes.

Ar iepriekš minēto cieši saistīts ir arī nacionālās drošības jautājums. Valstīm palielinot ieguldījumus aizsardzībā, šie līdzekļi nereti tiek rasti uz kultūras mantojuma aizsardzības rēķina. Es uzskatu, ka kultūras mantojuma aizsardzībai būtu jābūt augstākai prioritātei, īpaši ņemot vērā potenciālos zaudējumus bruņota konflikta gadījumā.

Sabiedrības informēšana par vērtībām, kuras mēs savā darbā aizsargājam un saglabājam, veicina izpratni un interesi par kultūras mantojumu. Šajā ziņā triennāle kalpo kā lielisks sākumpunkts daudziem projektiem, kas pēc tam var sasniegt arī plašāku auditoriju.

Vēl viens izaicinājums ir valodu dažādība. Mēs runājam dažādās valodās, un tas bieži apgrūtina sadarbību un profesionālo kontaktu veidošanu. Rezultātā katra valsts mēdz kļūt vairāk orientēta uz savu iekšējo vidi, samazinot pieejamo zināšanu un resursu loku. Triennāle pierāda, ka nepieciešamības gadījumā mēs spējam atrast kopīgu valodu un ka mūsu tuvākajā reģionā ir daudz kompetenču, kurām varam piekļūt, ja vien veidojam kontaktus un ilgtermiņā uzturam profesionālās attiecības.

PĀRSKATS PAR 14. BALTIJAS VALSTU RESTAURATORU TRIENNĀLES LATVIJAS REFERĀTU UN STENDA REFERĀTU SATURU

Šajā rakstā īsi ielūkošos referātu saturā un plašāk analizēšu Latvijas restauratoru darbus, kas bija redzami triennāles stenda referātos.

Baltijas valstu restauratorus aprīlī pie sevis aicināja Tallina. Kā jau ierasts trīs dienas notika referātu sesija. Tie ietvēra gan restaurācijas teoriju, gan preventīvo pasīvo konservāciju gan arī dažādu materiālu restaurāciju, sākot ar arheoloģiju, monumentālo gleznieciību līdz maizes izstrādājumiem, piparkūkām. Šogad Latvijas restauratori triennālei bija sagatavojuši lielu skaitu stenda referātu – 28, savukārt referēja tikai 5 speciālisti/komandas pārstāvji – Ināra Heinriksone, Dace Pāže (LMA), Inga Šteingolde (LNA) un Jānis Zemgus Jātnieks (LNBM), Anastasija Tiesnese (mākslas muzejs Zuzeums). Paldies referentiem par darbu un apņemšanos!

Referāti: Dace Pāže, Mg.art.; Indra Tuņa, Dipl.ing.chem., M.sc.chem.; Irbe Grinberga, Mg.art. The Wall as Canvas: Kārlis Sūniņš in Monumental Painting. Art Academy of Latvia, Institute of Restoration and Material Research, Latvia.

Sūniņa monumentālie darbi ir nozīmīga Latvijas starpkaru nacionālā romantisma daļa, taču tehniski tie ir ļoti sarežģīti. Materiālu analīze atklāja kaulu līmi, svina balto, krītu, eļļu, plānu krīta-līmes grunti un puscaurspīdīgus temperas slāņus ar okeriem, zaļo zemi, cinka balto un organiskajiem pigmentiem. Referāta centrālais konservācijas jautājums ir, kā šos darbus nākotnē atkārtoti nostiprināt pie sienas tā, lai risinājums būtu gan stabils, gan atgriezenisks.

Inga Šteingolde MEng.Chem ; Baiba Uburģe, MA; Anastasija Silava M.Sc.; Indra Tuņa, Dipl.ing.chem.;.; Iveta Daugule-Balode Mg.oec. Venetian Sunk - Panel Binding. Research and Conservation. Latvian National Museum of Art, Latvian National Museum of History, National Archives of Latvia, National Library of Latvia, Latvia. Referātā tika atklāts, ka stilistiski pārliecinošs renesanses tipa iesējuma vāks var izrādīties vēlāks atdarinājums, ja materiālu analīzē atklājas 19. gadsimtam raksturīgi pigmenti, bronzas folija un rūpnieciski ražots papīrs. Šajā referātā apliecinās laboratorisko analīžu nozīme materiālu izpētē un mākslas zinātnē. Konservācijā tika izvēlēta minimāla, stabilizējoša pieeja - tīrīšana, ādas nostiprināšana.

Raksts turpinās nākamajā lpp.

Foto: Aigars Pilenieks

I.Heinriksone Different Times, Different Approaches to Preserving Building Heritage- I.Heinriksone, Latvija.

Referāts ir plašs vēsturisks pārskats par to, kā dažādos laikos mainījusies attieksme pret ēku mantojuma saglabāšanu. Autore izšķir septiņus posmus no 19. gadsimta vidus līdz mūsdienām, parādot, ka restaurācijas prakse vienmēr ir atkarīga no laikmeta zināšanām, amatniecības līmeņa, politikas, finansēm un izmantotās terminoloģijas.

J.Zemgus Jātnieks, LEBM Ārluikas rijas un Pakalnu dzirnavu konservācija LEBM.

Referāts par Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja ēku konservāciju, īpaši par Ārluikas dzīvojamo riju.

Pamatideja ir tāda, ka muzeja ēkas nav tikai "vecas būves", kuras tehniski jāremontē – tās ir arī vēstures liecības, kurās redzami gan sākotnējie risinājumi, gan vēlākie bojājumi, gan iepriekšējo restaurāciju pēdas. Tāpēc konservācija pati kļūst par daļu no ēkas stāsta. Tas ir stāsts par izvēlēm – ko saglabāt, ko nomainīt un cik daudz ļaut ēkai nest savas pagātnes pēdas. Agrākie un mūsdienu konservācijas lēmumi visi paliek ēkā redzami, un tāpēc pati konservācija kļūst par daļu no mantojuma. Ārluikas rijas piemērs labi parāda spriedzi starp oriģinālā materiāla saglabāšanu, konstrukcijas drošību un vēsturiskā stāsta nepazaudēšanu.

Foto: Aigars Pilenieks

Anastasija Tiesnese, MA; Caretaking the Unstable: Value-Based Decision Making in Contemporary Exhibition Practice Art Museum Zuzeum, Zuzāns Collection Riga, Latvia.

Mūsdienu mākslas konservācija Baltijā vēl ir maz pētīta, un daudzviet izstādēs nav konservatora, tāpēc lēmumi par darbu uzstādīšanu, kopšanu un bojājumiem bieži gulstas uz māksliniekiem un kuratoriem. Referātā, balstoties uz Zuzeum piemēru, tiek uzsvērts, ka konservatoram jābūt iesaistītam izstādes procesā jau no sākuma. Mūsdienu mākslas konservācija nav tikai tehnisks jautājums — tā saistīta arī ar ētiku, mākslinieka ieceri, darba trauslumu un institūcijas iespējām. Četri piemēri no Zuzeum apliecina, ka šajā jomā svarīga ir elastība, laba komunikācija un kopīga atbildība par darbu ilgtermiņa saglabāšanu.

Foto: Katrina Saar

Stenda referāti (plakāti):

Esot konferencē un arī gatavojot šo rakstu, domāju arī par jautājumu, kāpēc Latviju pārstāvēja tikai 5 referenti. Uzreiz varu atbildēt par sevi (Saiva Kuple) – nepieteicām referātu, jo, lai gan priekšmets – Dobeles metāla kapu kroņi bija ļoti interesants, tomēr tam nebija veiktas pigmentu vai citas analīzes un tāpēc tas neatbilda zinātniska referāta būtībai. Iespējams, arī citiem restauratoriem bija līdzīgi/atšķirīgi apsvērumi, tāpēc izlēmu, izmantojot plakātu saturu, nevis tos pārstāstīt, bet mēģināt rast atbildi uz šo jautājumu caur vēl vienu jautājumu – kas Latvijas restauratoru darbiem (plakātiem) ir raksturīgs, vai var apliecināt, ka Baltijas valstu restaurācija ir uz "viena viļņa", vai arī ir atšķirīgas tendences.

Lai veiktu šādu plakātu analīzi, izmantoju AI (mākslīgo intelektu), kurš ir spēcīgs datu/tekstu salīdzināšanā, analīzē un statistikas veikšanā. Jāņem vērā, ka secinājumi veikti, vadoties tikai no konferences plakātu satura.

Tātad, ko AI ir secinājis vispirms. Visvairāk Latvijas plakātos pārstāvēts papīrs – dokumenti un grāmatas – 7 plakāti. Tas rāda, ka arhīvu, bibliotēku un dokumentārā mantojuma saglabāšana ir ļoti spēcīgs virziens. Nākamās lielākās grupas ir metāls, gleznas un polihromēts koks – katrā pa 4 līdz 6 plakātiem. Tas norāda uz trīs nozīmīgām Latvijas restaurācijas jomām: arheoloģiskais un vēsturiskais metāls, glezniecība, kā arī sakrālie polihromā koka objekti. Mazāk pārstāvēti ir keramika/porcelāns, kompozītmateriāli, tekstils, stikls, mēbeles un arhitektūras materiāli.

1. Latvijas restauratoriem raksturīga cieša saikne ar vēsturisko un sakrālo mantojumu Latvijas plakātos ļoti daudz objektu saistīti ar baznīcām, muižām, arhīviem un muzeju vēsturiskajām kolekcijām:

- Skaistkalnes baznīcas altāra kolonnas;
- Talsu baznīcas krucifikss;
- Griezes baznīcas kancele;
- Jāņa Kugas altārglezna;
- Sv. Mitrofana ikona;
- baznīcas grāmatas;
- Glika Bībele;
- Rīgas rātes protokoli;
- Vidzemes muižu vaku grāmatas.

Tas rāda, ka Latvijas restaurācijā ļoti spēcīga ir lokālā kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas līnija. Objekti bieži nav tikai mākslas darbi, bet arī reliģiskas, administratīvas, arhīviskas vai kopienas vēstures liecības.

Lietuvas plakātos arī daudz sakrālu objektu — skulptūras, gleznas, ikonas, Venēcijas spogulis, vēsturiskas gleznas —, bet tajos biežāk redzama plašāka mākslas vēstures un zinātniskās izpētes dimensija.

Igaunijas plakātos, vairāk uzsvērts atsevišķa objekta analītisks izvērtējums un dizaina/interjera priekšmetu konservācija.

2. Latvijas plakātos īpaši izteikta ir praktiska restaurācijas procesa detalizācija.

Plakātos ļoti bieži konkrēti apraksta, ko restaurators darīja soli pa solim:

- noņēma pārkrāsojumus;
- nostiprināja krāsas slāni;
- konsolidēja koksni;
- aizpildīja zudumus;
- retušēja;
- zeltīja;
- izgatavoja jaunu pamatni, rāmi, balstu vai kasti;
- sagatavoja objektu glabāšanai vai eksponēšanai.

Bieži ir materiālu uzskaitīšana: Klucel G, Paraloid B-72, Lascaux Medium, Tylose, japāņu papīrs, cietes līme, stores līme, truša līme, dammaras laka, Regalrez, šellaka, mikrokristāliskais vasks, zelta lapiņas u.c. Tas liecina, ka Latvijas restauratori konferencē sevi prezentē amatniecības un metodes līmenī – kā konkrētas problēmas risinātājus.

Lietuvas plakātos arī ir daudz materiālu un metožu, bet vairāk redzams analītiskais pamatojums: pH mērījumi, FTIR, XRF, mikroskopija, koksnes noteikšana, pigmentu analīze. Latvijas plakātos šīs metodes arī ir, bet bieži tās kalpo tieši praktiska procesa izvēlei.

3. Latvijas restauratoriem raksturīga piesardzība pret rekonstrukciju

Vairākos Latvijas plakātos redzama tendence neatjaunot objektu pārmērīgi:

- Glika Bībelei netika rekonstruēti zudušie vāki;
- Ķivutkalna bronzas priekšmetiem tika pārskatīta agrākā rekonstruktīvā pieeja;
- Metāla kapu vainagi netika pilnībā pārkrāsoti kā jauni;
- ikonās un gleznās pārgleznojumi tika noņemti tikai tur, kur tas bija droši;
- rāmju restaurācijā tika saglabāta vēsturiskā patina;
- glazētās keramikas gadījumā uzsvērta tīrīšanas robeža, nevis maksimāla "estētikas" atjaunošana.

Tas ļauj secināt, ka Latvijas restauratoru pieejā būtiska ir autentiskuma saglabāšana un ētiska atturība. Restaurācijas mērķis nav padarīt objektu jaunu, bet gan stabilu, saprotamu un vēsturiski patiesu.

Lietuvas plakātos dažkārt vairāk redzama estētiska un ikonogrāfiska integrācija — piemēram, sakrālo skulptūru pirkstu, atribūtu vai karoga rekonstrukcija, gleznu vizuāla saliedēšana. Tomēr arī tur tiek ievērota konservācijas ētika. Atšķirība drīzāk ir uzsvarā: Latvijā vairāk jūtama piesardzīga konservācija, Lietuvā — līdzsvars starp konservāciju un vizuālu pabeigtību.

4. Latvijas plakātos daudz strādā ar iepriekšējo restaurāciju sekām

Latvijas materiālos bieži parādās problēmas, ko radījuši agrāki remonti/labojumi:

- nepiemērotas līmlentes dokumentos;
- epoksīda līmes arheoloģiskos priekšmetos;
- veci pārkrāsojumi ikonās un altāros;
- necaurspīdīgi papīra ielāpi;
- tumšas lakas;
- neatbilstoši pildījumi;
- bojājoši mehāniski stiprinājumi.

Šī ir ļoti izteikta tendence: Latvijas restauratori bieži strādā ne tikai ar objekta dabisko novecošanos, bet arī ar agrāku labojumu kritisku pārvērtēšanu. Tas norāda uz pāreju no agrākas "salabot un papildināt" domāšanas uz mūsdienīgu, izpētē balstītu konservāciju.

Lietuvas un Igaunijas plakātos šī tēma arī parādās, piemēram, gleznās ar veciem pārgleznojumiem vai spoguļu un skulptūru agrākām korekcijām, bet Latvijas plakātos tā ir īpaši bieža un sistemātiska.

5. Latvijas restaurācijā redzama spēcīga dokumentu un grāmatu konservācijas līnija.

Latvijas plakātos daudz pārstāvēti arhīvu un bibliotēku materiāli:

- Rīgas rātes protokoli;
- Latvijas katoļu draudzes baznīcas grāmata;
- Glika Bībele;
- Vidzemes muižu vaku grāmatas;
- vācu teātra arhīva materiāli;
- papīra dokumentu un grāmatu bojājumu reģistri.

Raksts turpinās nākamajā lpp.

Tas ļauj secināt, ka Latvijā ļoti spēcīgi attīstīta arhīvu un papīra mantojuma saglabāšanas praktiskā skola.

Salīdzinājumā ar Lietuvu šī grupa Latvijas plakātos šķiet plašāk pārstāvēta. Lietuvā vairāk redzami muzeju mākslas priekšmeti — gleznas, skulptūras, spoguļi, keramika, tekstils. Igaunijas piemēros no šīs kopas papīra/dokumentu tēma nav tik izteikta.

6. Polihroms koks Latvijā ir viena no centrālajām materiālu grupām.

Latvijas plakātos ļoti daudz objektu ir ar polihromiju un zeltījumu:

- baznīcas kancele;
- altāra kolonnas;
- krucifikss;
- koka lustra;
- koka skulptūras;
- apgleznoti paneļi;
- rāmji un zeltīti dekori.

Latvijas restauratori šajos plakātos bieži lieto gan tradicionālos materiālus – truša līmi, ādas līmi, krītu, šellaku, zelta lapiņas, gan modernus – Paraloid B-72, Klucel G, Lascaux Medium.

Salīdzinot ar Lietuvu, līdzīga tendence redzama arī Lietuvas sakrālajās skulptūrās, taču Latvijas plakātos polihroms koks biežāk saistīts ar baznīcu interjeru lieliem elementiem – altāriem, kancelēm, krucifiksiem. Lietuvā vairāk parādās atsevišķas skulptūras un gleznas.

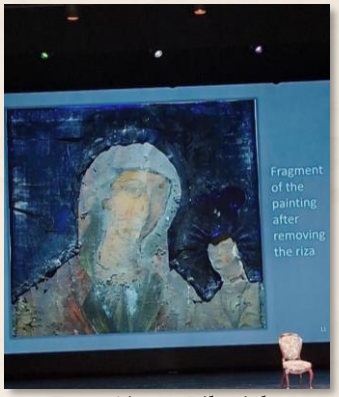

Foto: Aigars Pilenieks

7. Latvijas plakātos preventīvā konservācija ir ļoti praktiska.

Latvijas Kara muzeja vitrāžu kolekcijas iepakošana, Rīgas rātes protokolu bojājumu reģistrs, grāmatu glabāšanas kastes un digitalizācijas sagatavošana rāda, ka Latvijas restauratori daudz domā par bojājumu novēršanu pirms aktīvas restaurācijas.

Preventīvā konservācija Latvijas plakātos izpaužas ļoti konkrēti:

- iepakojuma izgatavošana;
- Plastazote un MDF izmantošana;
- transportēšanas riska mazināšana;
- dokumentu stāvokļa reģistri;
- aizsargkastes;
- droša eksponēšanas konstrukcija;
- priekšmetu uzglabāšanas sistēmas.

Salīdzinājumā ar Eiropas tendencēm tas ir pilnībā atbilstoši, bet Latvijas gadījumā uzsvars ir ļoti praktisks: kā droši pārvietot, iepakot, uzglabāt un digitalizēt. Igaunijas un Lietuvas plakātos preventīvā konservācija arī ir sastopama, bet mazāk dominē kā patstāvīga tēma.

Foto: Aigars Pilenieks

8. Lietuvas plakātos vairāk izceļas zinātniskā un mākslas vēstures izpēte.

Lietuvas piemēros, piemēram, Venēcijas spogulī, Sv. Jāņa Nepomuka skulptūrā, Augšāmceltā Kristus skulptūrā, gleznās un skābā audekla pētījumā, bieži redzama tehnoloģiskā analīze:

- XRF;
- FTIR;
- pH mērījumi;
- mikroskopija;
- UV;
- koksnes anatomija;
- ikonogrāfiskā izpēte;
- pigmentu noteikšana.

Latvijas plakātos arī ir šāda izpēte, bet Lietuvas materiālos tā biežāk tiek izcelta kā būtiska darba daļa. Lietuvas restauratori vairāk demonstrē diagnostiku un materiālu analīzi kā pamatu interpretācijai. Latvijas restauratori vairāk koncentrējas uz restaurācijas praktisko procesu un rezultātu, savukārt Lietuvas plakātos biežāk redzama tēze: "izpēte mainīja izpratni par objektu".

Foto: Aigars Pilenieks

Foto: Aigars Pilenieks

9. Igaunijas plakātos redzama atturīga, analītiska un dizaina objektu konservācijas pieeja.

No redzētajiem Igaunijas piemēriem īpaši izceļas lielais ampīra stila spogulis un Aerta van Nēra gleznas restaurācija. Šajos plakātos redzama ļoti skaidra, analītiska pieeja:

- materiālu izpēte pirms lēmuma;
- XRF analīze zeltījuma veida pārbaudei;
- vēsturiskās patinas respektēšana;
- minimāla, bet mērķtiecīga iejaukšanās;
- kvalitatīva konstrukcijas stabilizācija;
- precīzi nošķirts, kas ir oriģināls un kas ir papildinājums.

Igaunijas pieeja šajā plakātu kopā šķiet dizainiski un konceptuāli atturīgāka — mazāk daudzslāņainu baznīcu interjeru objektu, vairāk individuāla objekta profesionāla analīze un stabilizācija.

Foto: Aigars Pilenieks

Galvenie secinājumi:

- Lietuvas plakātos vairāk izceļas zinātniskā analīze, ikonogrāfija, mākslas priekšmetu restaurācija un materiālu izpēte.
- Igaunijas plakātos redzama atturīga, analītiska pieeja, īpaši atsevišķu augstvērtīgu mākslas un interjera objektu konservācijā.
- Latvijas plakāti visvairāk izceļas ar plašu praktisku restaurācijas darbu spektru, arhīvu un sakrālā mantojuma saglabāšanu, kā arī ar ļoti skaidru vēlmi saglabāt autentiskumu, nevis radīt pārlieku restaurētu izskatu.
- Latvijas restauratoru pieeja šajos plakātos ir konservatīva labā nozīmē — praktiska, piesardzīga, materiālam saderīga un ļoti cieši saistīta ar vietējā kultūras mantojuma saglabāšanu.

Refleksija:

Baltijas triennāle ir noslēgusies un var izvērtēt ne tikai dažādus restaurācijā lietotus materiālus, bet arī apdomāt AI secinājumus. Atsevišķi secinājumi ir jau iepriekš it kā zināmi (lietuviešu plakātos un referātos ir daudz laboratoriskās izpētes datu), citi ir interesanti kā novērojums (piesardzīgi rekonstrukcijas apjomi un tas, ka darbojamies ar remontu/restaurācijas sekām). Viens no AI secinājumiem punktā Nr.2 īpaši pievērsa manu uzmanību: Tas liecina, ka Latvijas restauratori konferencē sevi prezentē amatniecības un metodes līmenī – kā konkrētas problēmas risinātājus. Protams, AI algoritms kaut kādā veidā izvēlas raksturojošus vārdus un teikuma kombinācijas, tomēr restaurācijas kontekstā "amatnieciskums" neskan īpaši labi. AI šo vārdu komentēja šādi: „Ar "amatniecības un metodes līmeni" es domāju to, ka Latvijas plakātos ļoti bieži centrā nav abstrakta teorija vai plaša zinātniska interpretācija, bet konkrēts restaurācijas darbs ar konkrētu materiālu, bojājumu un paņēmienu". Tātad dominē konkrēta problēma un tās risinājums.

Sarežģītu analīžu veikšanai nepieciešams specializēts aprīkojums un protams personāls, tāpat arī kāds, kas visu minēto arī finansē. Atkal ielūkojoties AI statistikā – visvairāk plakātu no vienas institūcijas bija Lietuvas Nacionālā mākslas muzeja/Prana Gudina restaurācijas centram – vismaz 6 plakāti un 1 referāts. Latviju ar plakātiem arī visvairāk pārstāvēja vēsturiskās atmiņas glabājošās institūcijas: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs – 4, Latvijas Nacionālais arhīvs/Latvijas Valsts vēstures arhīvs, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs – 3, Latvijas Nacionālais vēstures muzejs,

Raksts turpinās nākamajā lpp.

Plakātos uzrādīto darbību salīdzinājums tabulā:

Valsts	Raksturīgā plakātu loģika	Uzsvars
Latvija	bojājums → materiāls → process → rezultāts	praktisks restaurācijas darbs, metodes, materiāli
Lietuva	izpēte → diagnoze → stratēģija → restaurācija → interpretācija	materiālu diagnostika, tehnoloģiskā izpēte, pamatota metode
Igaunija	jautājums → analīze → pieņēmumu pārskatīšana → atturīga iejaukšanās → autentiska uztvere	interpretācija, pārbaude, minimāla un konceptuāli precīza konservācija

Rundāles pils muzejs/restaurācijas nodaļa – 2. Privātpersonam bija 5 plakāti.

Ko ar šiem skaitļiem vēlos pateikt? To, ka pievērsties ne tikai darba procesā nepieciešamajai materiālu analīzei, bet arī vairāk veikt zinātnisko darbu lielākas iespējas ir valsts vadošiem muzejiem un arhīviem, kas kā tādas "Rīta zvaigznes" parējiem var rādīt ceļu. Tas, ka vajag finansiāli stiprināt atmiņu institūciju zinātnisko darbu, nebūs nekas jauns, tas, ka finansējums piesaista atbilstošas kvalifikācijas personālu, arī nav nekas jauns un arī ne tipiska Latvijai piemītoša problēma. Tomēr grozies kā gribi, mūsu kaimiņi šajā jomā, šķiet, tik un tā ir tikuši tālāk.

Otrs faktors – izglītība. Kur tad radīsies tie zinošie un spējīgie pētnieki un restauratori, ja ne attiecīgās izglītības iestādēs. Kā notiek apmācība/studijas mācību iestādēs, vai zinātniskā materiālu izpēte ir patstāvīgi klātesoša vai sekundāra, uz šiem jautājumiem varētu atbildēt jau kādā citā rakstā, tomēr, ņemot par piemēru Rīgas Būvniecības koledžu, kur strādā arī raksta autore, materiālu laboratoriskā izpēte tiek veikta tik tālu, cik to iespējams veikt, pielietojot vienkāršas izpētes metodes – UV, mikroskopu, uzpilinot reaģentu, šķīdinot, kas rezultātā paliek tikai kā empīriska pētniecības metode.

Secinājumi

Mākslīgā intelekta veiktie secinājumi iezīmēja Latvijas restauratoru stiprās un stiprināmās pozīcijas. Lielākās materiālu grupas – papīrs un metāla arheoloģija, glezniecība, polihromija un atbilstoši arī institūcijas, kas tur rūpi par šiem materiāliem, ir lielākie spēlētāji restaurācijas nozarē, arī ar plakātu skaitu (ap 21), salīdzinot ar privāto restauratoru plakātu skaitu – 5-6 (atkarīgs no autorības traktējuma).

Tātad, zinātniskā restaurācijas attīstība kopumā tomēr ir Latvijas G7 rokās (pārfrāzējot G7 jeb Lielais septītnieks ir pasaules septiņu rūpnieciski un ekonomiski attīstītāko valstu valdību starpvaldību forums, tajā tiek apspriesti un koordinēti risinājumi globālās ekonomikas, drošības un klimata izaicinājumiem) – LNA, LNVM, LNMM, LNB, LMA, vēl varētu arī lūkoties uz Latvijas Nacionālo dabas muzeju, kuram arī ir pievienota vērtības zīme – Nacionālais. Septītais varētu būt LEBM. Tātad mums ir pietiekami daudz spēcīgu institūciju un speciālistu, lai turpinātu attīstīt Latvijas zinātniskās restaurācijas līniju. Redzam uzrāvienu LMA, kur pie restaurācijas nodaļas top zinātniskās izpētes centrs un ceram, ka tā ietekmi izjutīs arī Rīgas Būvniecības koledža.

Multiplikācijas filmas varonis Kurmītis saka: "Gribu roku, gribu neroku". Tad nu novēlu mums visiem gribēt rakt un arī izrakt!

Saiva Kuple Mg.art, JVMM, RBK

PAPĪRA/KARTONA OBJEKTU SAGLABĀŠANAS UN KONSERVĀCIJAS PROBLĒMU RISINĀJUMI 14. BALTIJAS VALSTU RESTAURATORU TRIENNĀLĒ

Baltijas restauratoru triennāle vienmēr ir gaidīts pasākums. Taču katru reizi pastāv zināma intriga dažādo materiālu grupu restauratoriem – cik prezentāciju un stenda referātu būs par man interesējošo? Papīra un iesējumu speciālistiem šoreiz bija prieks redzēt plašu plakātu klāstu un vērot aizraujošas prezentācijas, sākot no lielizmēra tējas maisiņu restaurācijas līdz aktiermeistarīgi demonstrētam vitrāžu kartona maketu konservācijas projektam. Tematiski bija pārstāvēta gan grafikas, iesējumu, papīra/kartona objektu konservācijas un restaurācijas metodika, gan izpēte, dokumentēšana un restaurācijas materiālu salīdzinošs apskats.

Viens no triennāles nozīmīgākajiem aspektiem bija ierasto metožu un rīku kritiska pārvērtēšana. Lietuvas speciālistu (Dr. Aušra Čiuladienė u.c.) pētījums par dzēšgumiju ietekmi uz dokumentu saglabāšanu ir sava veida profesionālās modrības pārbaude. Izmantojot augstas izšķirtspējas skenējošo elektronu mikroskopiju (SEM/EDX) un Infrasarkano (FTIR) spektroskopiju, analizētas 17 dažādas dzēšgumijas. Pētījuma rezultāti atklāj, ka vairākas no tām, kas vizuāli šķiet drošas, atstāj papīra šķiedrās sēra un hlora mikrodaļiņas. Šie elementi, reaģējot ar apkārtējās vides mitrumu, veicina celulozes oksidēšanos un papīra destrukciju.

Smalka precizitāte tika demonstrēta Igaunijas Nacionālā arhīva stenda referātā par pašlīmējošo lenšu noņemšanu. Restauratore Riina Padar prezentēja salīdzinošu analīzi starp eikalipta eļļu (AS Kaigert), Nanorestore® gēliem un agara-agara gēlu, kas piesūcināts ar etilacetātu. Eksperimenti pierādīja, ka agara-agara gēls nodrošina visaugstāko selektivitāti – tas mīkstina līmes slāni, neizraisot šķīdinātāja izplūšanu papīra struktūrā un novēršot raksturīgo ietecējumu/oreolu veidošanos. Taču eikaliptu eļļa joprojām ir inovatīvs risinājums, kuru vēlamies pārbaudīt arī arhīva ikdienā.

Plakātu spilgtākais stāsts saistījās ar Igaunijas "meža brāļu" karšu (20.gs. 50.gadi) restaurāciju. Šīs kartes, kas tika atrastas apraktā piena kannā, satur vissarežģītāko bojājumu kopu: rūsa, pelējums, deformācija un nezināmas līmes. Dezinfekcijai izmantota gamma radiācija (10.5–18.2 kGy deva), tad inovatīva Nanorestore® gēlu pielietošana, lai burtiski "atlobītu" rūsas un līmes saēstos slāņus, saglabājot uz kartēm veiktos operatīvos ierakstus ar zīmuli un tinti. Šāda restaurācija vairs nav tikai estētisks process, tā jau ir detektīvs ar kriminālistikas elementiem – iegūtā informācija var izmainīt vēsturi. Īpašu uzmanību izpelnījās referāts par baznīcu vitrāžu kartona maketu (metu) konservāciju. Šie liela mēroga objekti bija desmitiem gadu glabāti nepiemērotos apstākļos, pakļauti sezonāliem laika apstākļiem. Restaurācijas process sākās ar pakāpenisku aklimatizāciju un kontrolētu mitrināšanu, lai atgrieztu papīram elastību pirms tā atritināšanas. Galvenā tehnoloģiskā atziņa bija saistīta ar pigmentu nostiprināšanu: tā kā meti bija zīmēti ar ogli, pasteli vai temperu, mitrā apstrāde bija bīstama. Izmantojot aerosola tipa fiksatoru un japāņu papīra strēmeles plaisu stabilizācijai no reversa puses, izdevās saglabāt gan monumentālo zīmējumu, gan tehnisko informāciju par stikla krāsām. Referātu spilgtu padarīja arī tā prezentētāju aktiermeistarīgais sniegums, ko vēlētos pat atzīmēt ar foto.

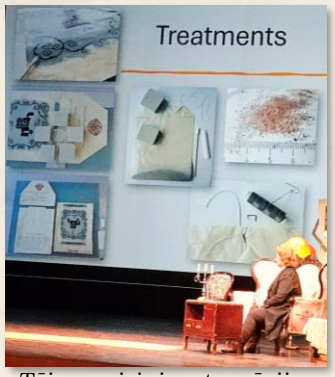
Restaurācijas un aktiermeistarības simbioze

Latvijas Nacionālā arhīva restauratori triennālē startēja ar projektiem, kas ilustrē mūsu arhīva krājuma daudzveidību. Vidzemes muižu 17.–19. gs. vaku grāmatām – vēsturiskiem nodokļu un klaušu reģistriem, kuros muižnieki fiksēja zemnieku pienākumus, skrupulozi restaurētas vairāk kā 1200 trauslas un izteikti mitruma un pelējuma bojātas lapas. Tika izgatavoti piemēroti koka rāmji ar sietiem, kas ļāva veikt mitro apstrādi un neitralizāciju. Rīgas maģistrāta sēžu protokolu (1603–1890) reģistrs un konservācija kļuva par paraugu, kā sagatavot liela apjoma kolekcijas digitalizācijai. Reģistrā fiksēta gan katra sējuma vēsturiskā, gan fiziskā stāvokļa un iesējuma materiālu (pergaments, āda, papīrs) informācija. Posterī atspoguļotā baznīcas grāmatu sagatavošana digitalizācijai demonstrēja gan izdomas un radošas pieejas pielietošanu restaurācijā, gan plašu restaurācijas metodiku izmantošanu.

Sējumu restaurācijā dominēja "minimālās intervences" ētika. Svētā Hieronīma Bībeles (13. gs.) gadījumā Lietuvas kolēģi atrisināja unikālu tekstila restaurācijas uzdevumu – samta vāku nostiprināšanu. Izmantojot Lascaux 498 HV siltumjutīgo līmplēvi, trauslais viduslaiku samts tika fiksēts pie jaunas zīda pamatnes, izvairoties no ūdens bāzes līmēm. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja restauratores veikums, taisnojot Ernsta Glika Bībeles (1689) sējuma muguriņu, demonstrē mūsu amata meistaru pacietības un mērķtiecības spējas. Gadu gaitā smagais bloks bija deformējies, izraisot t.s. "ieliekto muguriņu", taču kontrolēti mitrinot un presējot, izdevās atgriezt muguriņai tās vēsturisko formu, vienlaikus nostiprinot sējuma konstrukciju un saglabājot oriģinālo ādas apdari. Tik pat līdzvērtīgi Latvijas Nacionālās bibliotēkas restauratores atjaunojušas nošu un libretu tekstila iesējumu.

Grafikas restaurāciju pārstāvēja Latvijas Nacionālā mākslas muzeja speciālistes. Ludolfa Liberta dekorāciju metu restaurācija ilustrēja izaicinājumus, kas saistīti ar 20. gadsimta sākuma grafikas materiālu, īpaši trausla papīra un dažādu jauktu tehniku (guaša, bronzas krāsa), nostiprināšana un sagatavošana izstādīšanai.

Igaunijas Mākslas akadēmijas kolēģi pārsteidza ar milzu tējas maisiņu restaurācijas projektu: darbs paplašināja gan izpratni par laikmetīgo mākslu, gan zināšanas par kompleksu objektu restaurācijas metožu izvēli.

Tējas maisiņi restaurācijas procesos

Līdzīgi Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja kolēģe veiksmīgi realizējusi 20. gadsimta papīra abažūru konservāciju, atjaunojot 1960. gados Latvijā ražotās stāvlampas un 20. gadsimta sākuma plisētā papīra abažūru.

Viens no spilgtākajiem starptautiskajiem piemēriem bija Armēnijas Matenadarana (Mashtots Institute of Ancient Manuscripts) Restaurācijas nodaļas speciālistu prezentētā armēņu manuskriptu restaurācija, kas ir tehniski sarežģīts uzdevums, jo iesējumi ir dažādu materiālu - ādas, tekstila, koka,

Raksts turpinās nākamajā lpp.

metāla, papīra un krāsas slāņu simbiozes objekts. Restaurācijas metožu pielietojumā jāuzmanās, lai viena materiāla konservācija neietekmētu negatīvi cita materiāla saglabātību. Es gan nedaudz apšaubu 98% etilspirta pielietojuma efektu dezinfekcijai, jo tā gaistamības dēļ pilnīga pelējuma sporu deaktivizācija nav iespējama. Taču atzīstama un interesanta ir institūta mikrobiologu izstrādāta dezinfekcijas metode kamerā, izmatojot augu ēteriskās eļļas. Konkrētajā situācijā pieminēta biškrēsliņa ēteriskās eļļas izmantošana, bet citos gadījumos lietota arī timiāna, piparmētras, ziziphoras un pelargonijas eļļa.

Patiess prieks bija prezentēt mūsu kopprojektu —Venēcijas t.s. kasešu tipa iesējuma izpēti un konservāciju. Šajā starpdisciplinārajā pētījumā sadarbojās Latvijas Nacionālais arhīvs, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, Latvijas Nacionālais vēstures muzejs un Latvijas Nacionālā bibliotēka. Projekta ietvaros 16. gadsimta kasešu tipa iesējuma vāki pēc polihromā krāsojuma un materiālu, kā arī vēsturiskās analīzes tomēr tika identificēti kā 19.gadsimta darinājums. Kā komentēja lietuviešu kolēģi – īsts Agatas Kristi detektīvs.

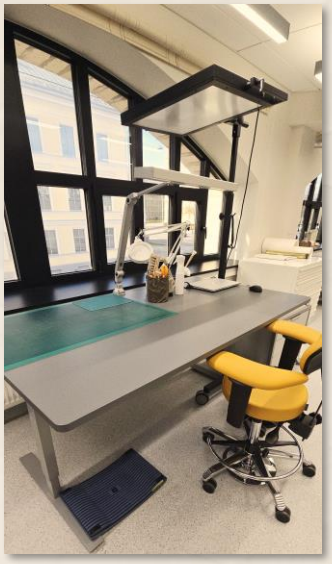
Čehu kolēģi savā prezentācijā detalizēti analizēja nanomateriālu potenciālu sarežģītu grafikas pamatņu, jo īpaši pauspapīra, saglabāšanā, uzsverot, ka tieši mikrofibrilētā celuloze (MFC) piedāvā risinājumu pauspapīra restaurācijas lielākajam izaicinājumam – augstajai jutībai pret mitrumu un nepieciešamībai pēc caurspīdīguma.

Pētījums izstrādāts muzeja restauratoru sadarbībā ar Prāgas ķīmijas un tehnoloģiju universitātes zinātniekiem, galveno uzmanību pievēršot mikrofibrilētās celulozes (MFC) ūdens suspensijām, kurās optimālā koncentrācija ir no 0,5% līdz 2%. Šāda zema koncentrācija, kas sagatavota, izmantojot ultraskaņas homogenizāciju, ļauj iegūt maksimāli dzidru un stabilu materiālu. Metodika paredz vai nu tiešu suspensijas uzklāšanu mikroplaisu konsolidācijai, vai arī īpaši plānu, laboratorijā sagatavotu nanocelulozes plēvju (nanopapīra) izmantošanu, kuru blīvums ir tikai 5–15 g/m². Autori izceļ būtisku metodisku niansi– lai kontrolētu pauspapīra deformācijas risku, suspensijai var pievienot gaistošus šķīdinātājus, piemēram, etanolu, kas paātrina žūšanu un mazina ūdens ietekmi uz pamatni. Rezultātā nanocelulozes šķiedras ar ūdeņraža saitēm cieši piesaistās oriģināla celulozei, nodrošinot augstu mehānisko izturību un vizuālo integritāti bez papildu līmvielām. Šāda pieeja ne tikai tehniski nostiprina trauslo pamatni, bet arī pilnībā atbilst minimālas iejaukšanās principam, jo restaurācijas materiāls uz puscaurspīdīgā pauspapīra praktiski nav vizuāli redzams, saglabājot autentisko estētiku. Klausoties šādu prezentāciju, vienmēr priecājos par projektiem, kuros restauratori sadarbojas ar pētniecības iestādēm un ceru, ka arī mums šādi sekos.

Ja raksturotu visus papīru un iesējumus pārstāvošos referātus, iespējams, sanāktu žurnāla formāts.., bet mums ir iespēja ar tiem iepazīties šoreiz digitāli izveidotajā konferences rakstu krājumā. Priecējoši, ka gandrīz katrā no tiem ilgtspēja materiālu un metožu izvēlē aizvien vairāk ieņem vadošo lomu, estētika un ētika savijas procesos un spriedumos.

Referāti kopumā apliecināja triennāles tēmas "Savienojot vēstures" būtību, parādot, ka restaurācija mūsdienās nav iedomājama bez ciešas institūciju sadarbības un padziļinātas materiālu izpētes.

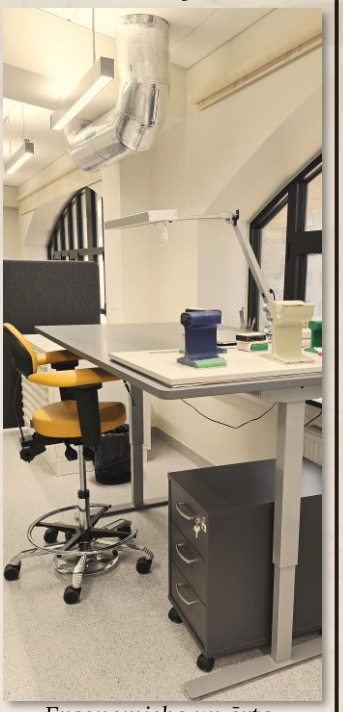
Triennāli bagātināja arī plašas ekskursiju izvēles iespējas. Mans mērķis bija renovētās Igaunijas Nacionālās bibliotēkas un Igaunijas Nacionālā arhīva ēku apmeklējums. Patīkami pārsteidza un iepriecināja arhīva Restaurācijas nodaļas iekārtojums, kas izcēlās ar īpaši ergonomisku pieeju darba vietu iekārtošanā.

Ergonomiska un ērta restauratora darba vieta

Īpaši jāuzsver maināma augstuma galdi, krēsls ar īpašiem roku balstiem, kāju paliktnis, stāvlampas ar izcilu apgaismojumu un citas detaļas, kas ikdienas darbu padara ērtu un patīkamu.

To smalki fiksēju fotogrāfijās, lai mūsu plānotajā jaunajā ēkā Cēsīs noteikti ieteiktu kolēģu labbūtībai.

Ergonomiska un ērta restauratora darba vieta

Noslēgumā noteikti gribētu apgalvot, ka Tallinas tikšanās skaidri iezīmēja Baltijas restauratoru izaugsmi. Nav tikai konkrētas vispārpieņemtas metodes, bet individuāla, zinātniski pamatota pieeja katram objektam. Mēs spējam vēstures mantojumu nosargāt pret laika un ķīmisko procesu degradāciju.

Inga Šteingolde

14. BALTIJAS VALSTU RESTAURATORU TRIENNĀLE NO METĀLA IZSTRĀDĀJUMU RESTAURĀCIJAS SKATPUNKTA

Foto: Katrina Saar

Baltijas valstu restauratoru triennāle Tallinā – vieta, kur satikās pieredzējuši speciālisti, jaunas idejas un ļoti dažādi skatījumi uz kultūras mantojuma saglabāšanu. Šoreiz negribas rakstīt klasisku atskaiti par prezentācijām un referātiem, lai gan to kvalitāte bija ļoti augsta. Vairāk gribas paskatīties uz triennāli no sava skatpunkta kā metāla restauratoram.

Klausoties prezentācijas un aplūkojot stenda referātus, nepameta sajūta, ka metāla restaurācija un izpēte uz kopējā fona ir salīdzinoši maz redzama. Tas rada jautājumu – kāpēc?

Grūti noticēt, ka Baltijas valstīs trūktu objektu vai sarežģītu problēmu, par kurām būtu vērts runāt. Tieši metāla restaurācijā regulāri nākas saskarties ar tehniski sarežģītiem procesiem, izteiktu materiālu degradāciju un dažādu materiālu mijiedarbību. Nereti tieši metāls kombinācijā ar koku, ādu, tekstilu vai citiem materiāliem rada vissarežģītākos restaurācijas jautājumus.

Sarunās ar kolēģiem no Igaunijas radās iespaids, ka viena no problēmām varētu būt pašu speciālistu nelielais skaits. Metāla restaurācija ir ļoti specifiska joma, kas prasa ne tikai praktiskas iemaņas, bet arī tehnisku aprīkojumu, materiālu izpratni un ilgstošu pieredzi. Moderns aprīkojums un izpētes iespējas bieži ir dārgas un ne vienmēr viegli pieejamas.

Tomēr šķiet, ka problēma nav tikai resursos. Iespējams, daļa metāla restauratoru vairāk koncentrējas uz praktisko darbu, nevis publisku pieredzes apmaiņu. Daudzas metodes ir pārbaudītas gadiem ilgi un ikdienas darbā veiksmīgi strādā, tāpēc nereti rodas sajūta, ka par tām jau viss sen pateikts. Taču, manuprāt, galvenais jau nav tikai jaunākās tehnoloģijas, ķīmijas vai vēl neredzētas izpētes metodes. Dažreiz pietiek vienkārši redzēt interesantu priekšmetu, sarežģītu restaurācijas problemātiku vai veiksmīgi atrisinātu situāciju. Tieši šādi stāsti bieži rada visvērtīgākās profesionālās diskusijas.

Tieši šeit, manuprāt, arī slēpjas problēma. Ja par metāla restaurāciju runā maz, tad no malas var rasties iespaids, ka šajā jomā notiek mazāk nekā citās restaurācijas specialitātēs. Triennāle vēlreiz parādīja, cik būtiska ir profesionāla pieredzes apmaiņa.

Krišjānis Rimšāns,
metāla izstrādājumu restaurators

ATSKATS UZ 14. BALTIJAS VALSTU RESTAURATORU TRIENNĀLI NO TEKSTILIJU RESTAURATORA SKATUPUNKTA

14. Baltijas valstu triennālē tika prezentēti divi vēsturisko tekstiliju izpētei, restaurācijai un eksponēšanai veltīti referāti, deviņi stenda referāti un divi ādas objektu restaurācijas stenda referāti. Jāatzīmē, ka tekstiliju restaurācijas problemātika tika apskatīta arī dažādu materiālu objektiem veltītajos stenda referātos.

No abiem referātiem klātienē tika nolasīts tikai Zenzijas Tinkeres (Zenzie Tinker Conservation, Lielbritānija) ziņojums par lielu, dažādu formu tekstiliju restaurāciju, izpēti, sagatavošanu eksponēšanai un eksponēšanas vides nodrošināšanu.

Restauratore dalījās pieredzē par sadarbību ar pasūtītāju, informējot to par iespējamo un sasniedzamo restaurācijas rezultātu, kā arī sniedzot pamatotu informāciju par restaurācijas darbu izmaksām un nepieciešamo laika periodu. Prezentācijas laikā tika runāts par restauratora profesionāļa klātbūtni visos darba posmos – no izpētes un veicamo darbu apraksta, līdz pat objekta eksponēšanai izstādēs vai patstāvīgajās ekspozīcijās.

Zenzijas Tinkeres komandu veido vidēji 10 profesionāli tekstiliju restauratori. Tas ļauj veiksmīgi īstenot liela apjoma un laikietilpīgus projektus, kā, piemēram, vairāku lielformāta gobelēnu restaurāciju. Runājot par tiem, tika uzsvērta labi sagatavotas tehniskās komandas nozīme un papildu aprīkojuma pieejamība, lai nodrošinātu kvalitatīvu objektu restaurāciju un eksponēšanu. Tāpat tika iztirzāts Vestminsteres abatijas 12 dabīga lieluma figūru un to apģērbu restaurācijas process, kas tika īstenots divās dažādās vietās. Kā lielākie izaicinājumi tika minēta pašu figūru noģērbšana, jo manekenu figūras ir statiskas, viengabalainas, ar vaska detaļām un saudzējamas kā oriģināli priekšmeti. Noņemot apģērbu pa kārtām, atklājās tekstiliju materiālu saglabātības patiesais stāvoklis. Tikpat sarežģīts bija uzdevums to visu pēc tam salikt atpakaļ, iztiekot bez atbalsta audumu starpslāņiem.

Visaizraujošākā bija referāta pēdējā daļa par Menas salā rīkotajām TT motosporta sacensību sportistu ādas kombinezonu un to aksesuāru (cimdu, ķiveru u.c.) restaurāciju un sagatavošanu eksponēšanai. Vispirms jāatzīmē, ka šie apģērbi bija glabājušies nepiemērotos apstākļos - darbnīcās un garāžās. Tie bija netīri un deformēti. Pēc attīrīšanas, deformāciju un citu bojājumu novēršanas, sekoja jauns izaicinājums – sagatavošana eksponēšanai.

Šim nolūkam tika izveidots metāla konstrukcijas skelets ar kustīgām locītavām. Vēsturisko tekstiliju gadījumā manekenu piemeklēšana vai izgatavošana no jauna ir ierasta prakse, jo bieži izmēru, modeļa vai

citu iemeslu dēļ rūpnieciski ražoti manekeni nav piemēroti vai prasa būtiskus pielāgojumus. Tāpat tika pētītas sacīkšu braucēju kustības un pozas, kādās tie sēž uz motocikliem sacensību laikā. Izmantojot speciāli sagatavotu polsterējumu un metāla skeletu, oriģinālie apģērbi tika nostiprināti virs motociklu sēdekļiem tā, lai tie nesaskartos ar pašu sēdekli, jo arī paši motocikli ir Menas muzeja eksponāti.

Otrs referāts par 17. gs. Sicīlijas izšuvumu ir atrodams tikai digitālajā triennāles katalogā, jo klātienē tas netika prezentēts. Taču iesaku tajā ieskatīties, jo tas ir brīnišķīgs pētījums par to, kā, sadarbojoties restauratoriem ar Kalabrijas un Palermo universitāšu speciālistiem, pielietojot dažādas izpētes metodes (XRF rentgena fluorescences spektroskopiju, RAMAN spektroskopiju, FORS šķiedru optiskās atstarošanas spektroskopiju, optisko mikroskopiju, SEM-EDS), var noteikt objekta metāla pavedienu sastāvu, tekstilmateriālu krāsošanai izmantotās krāsvielas, pamata auduma pārklājumu (sudrabota tekstila pamatne), atšķirt oriģinālo krāsojumu no 20. gs. papildinājumiem, kā arī identificēt neveiksmīgi izmantotos līmes materiālus 20. gs. restaurācijas procesā.

Runājot par stenda referātu saturu, tas galvenokārt aptvēra atsevišķu tekstiliju priekšmetu izpēti un restaurācijas procesu atspoguļojumu. Priekšmetu stilistika bija ļoti dažāda - gobelēns, teātra kostīmi, mundieris, armijas mētelis, uniformu jakas, apavi, spilvens un mežģiņu galdauts, kas radīti no 17. līdz 20. gadsimtam. Tie ietver gan klasiskos dabīgos tekstilmateriālus, gan metāla pavedienus, gan mūsdienu materiālus. Galvenās problēmas - insektu bojājumi, plīsumi, netīrumi, oriģinālā pamata materiāla pilnīga destrukcija, kā arī jauno sintētisko šķiedru un materiālu saglabāšanas izaicinājumi.

Man kā tekstiliju restauratorei šī triennāle bija vērtīga ne tikai profesionālai izaugsmei un pieredzes apmaiņai, bet arī kā iedvesmas avots. Prezentētie darbi apliecināja, ka katrs objekts prasa individuālu pieeju un radošu domāšanu. Šī triennāle vēlreiz apstiprināja, ka arī tekstiliju restaurācijā īpaši nozīmīga ir arvien ciešākā sadarbība starp dažādu jomu speciālistiem, kas paver plašākas iespējas gan izpētē, gan praktiskajā darbā.

Indra Saulesleja
tekstiliju restauratore

IGAUNIJA: NO RESTAURATORA PAR KONSERVATORU

Paralēli 14. Baltijas valstu restauratoru triennālei "Savienojot vēstures: konservācija mainīgā ainavā" trīs Igaunijas Mākslas muzeja filiālēs — Adamsona-Erika muzejā (Adamson-Eric Museum), Nigulistes muzejā (Niguliste muuseum) un Kadriorgas Mākslas muzejā (Kadrioru kunstimuuseum) norisinājās Igaunijas Mākslas muzeja Konservācijas nodaļas 50 gadu jubilejai veltītā izstāde "Restauraatorist konservaatoriks" ("No restauratora par konservatoru"). Ar tieši tādu pašu nosaukumu, atskatoties uz Igaunijas Mākslas muzeja Konservācijas nodaļas 50 gadu attīstību, Igaunijas Mākslas muzejs izdevis arī grāmatu. Grāmata ir igauņu valodā ar atsevišķu dažu nodaļu kopsavilkumu angļu valodā.

Izstāde rāda konservatora profesijas attīstību piecu desmitgažu laikā: no agrīnas restaurācijas aizsākumiem ar vizuālas "atjaunošanas" izpratni līdz līdz mūsdienīgai, izpētē pamatotai konservācijai, kurā ņem vērā materiāla autentiskumu, vēsturiskos uzslāņojumus un mākslas darba saglabātības stāvokli. Adamsona-Erikamuzejā uzmanība pievērsta 20. gadsimta mākslai un tās materiālu dzīves ciklam, Nigulistes muzejā — viduslaiku un laikmetīgās mākslas saglabāšanas izaicinājumiem, bet Kadriorgas Mākslas muzejā — klasiskās glezniecības konservācijai un vecmeistaru darbu noslēpumiem. Izstāde Adamsons-Erika muzejā pieejama līdz 7. jūnijam, Nigulistes muzejā līdz 27.septembrim un Kadrioga mākslas muzejā līdz 22.novembrim.

Igaunijas Mākslas muzeja konservācijas/restaurācijas nodaļas

vēsture ir cieši saistīta ar Igaunijas muzeja krājuma attīstību un restaurācijas profesijas pakāpenisku institucionalizāciju. Lai gan mākslas darbu kopšana un atjaunošana muzejā praksē pastāvējusi jau agrāk, par nozīmīgu pagrieziena punktu tiek uzskatīts 1975. gads, kad toreizējā Igaunijas PSR Valsts mākslas muzejā tika izveidota Restaurācijas nodaļa. Tas iezīmēja pāreju no individuālu meistaru darbošanās uz organizētu, sistemātiskāku un institucionālu konservācijas un restaurācijas procesu.

Jau nodaļas izveides sākumposmā esot skaidri iezīmējušās vairākas problēmas, kuras savu aktualitāti nav zaudējušas arī šodien, kā, piemēram, nepietiekams laiks izstāžu sagatavošanai, izpētes laboratorijas un kvalificētu speciālistu trūkums, kā arī vajadzība pēc ciešākas sadarbības ar citu nozaru ekspertiem.

1976. gadā restaurators Endels Valks-Falks presē uzsvēra, ka mākslas darbu sabrukšana nav tikai estētiska problēma — to izraisa mitruma un temperatūras svārstības, bioloģiskie bojājumi, ķīmiskās reakcijas un apkārtējās vides piesārņojums.

Tāpēc restauratoriem nepieciešamas ne tikai labas amatniecības prasmes, bet arī ķīmijas, bioloģijas, materiālzinātnes un mākslas vēstures zināšanas.

Raksts turpinās nākamajā lpp.

Kadriorg Art Museum, attēls no vietnes: https://kadriorumuuseum.ekm.ee

Īpaši nozīmīga bija atziņa, ka restaurācijai jābalstās izpētē. Tas iezīmēja profesionālu pāreju no "salabošanas" vai vizuālas uzlabošanas uz zinātniski pamatotu konservācijas-procesu. Šajā laikā īpaši tika kritizēta prakse, kurā restaurācijas rezultātam vajadzēja izskatīties "kā jaunam", jo tā bieži noveda pie oriģinālmateriāla zuduma, pārmērīgas tīrīšanas un vēsturiskās patinas iznīcināšanas.

1980. gadi nodaļas vēsturē bija intensīvas paplašināšanās un profesionālās nostiprināšanās periods. Šajā laikā tika atvērti vairāki jauni muzeji un ekspozīcijas — Nigulistes muzejs, Ādamsona-Erika muzejs, Lietišķās mākslas muzejs un Kristjana Rauda māja-muzejs. Tas ievērojami palielināja konservatoru darba apjomu. Restauratoriem bija jāstrādā ne tikai ar glezniecību un grafiku, bet arī ar koku, ādu, keramiku, mēbelēm un citiem materiāliem. Nodaļa kļuva daudznozaru un restaurācija arvien vairāk tika uztverta kā krājuma saglabāšanas, izstāžu sagatavošanas un pētniecības neatņemama sastāvdaļa Šajā laikā arī būtiski uzlabojās nodaļas tehniskais aprīkojums – sāka izmantot destilētu ūdeni, ultravioletās un infrasarkanās izpētes metodes, pH mērījumus, kā arī aprīkojumu insektu bojājumu izpētei un novēršanai. Igaunijas Mākslas muzeja restaurācijas nodaļa jau sākot ar astoņdesmitajiem gadiem virzījās uz mūsdienīgu, izpētē balstītu konservācijas praksi.

Pēc Igaunijas neatkarības atgūšanas nodaļas darbība norisinājās būtisku pārmaiņu laikā. Kadriorgas pils, kas kopš 1946. gada bija muzeja galvenā ēka, 1991. gadā tika slēgta kapitālremontam.

Restauratoriem nācās pārcelties uz pagaidu telpām, vienlaikus turpinot darbu ar muzeja krājumu un gatavojoties jaunām ekspozīcijām. Šajā laikā nodaļas uzmanības centrā bija ne tikai ikdienas konservācijas darbs, bet arī jaunu nozaru ieviešana — gleznu rāmju, skulptūru, mūsdienu mākslas konservācija un materiāltehniskā izpēte.

Deviņdesmitajos gados restaurācija arvien vairāk tika saistīta ar zinātnisku izpēti, dokumentāciju un starpdisciplināru sadarbību, nevis tikai ar meistara individuālu prasmi. Muzejs sāka aktīvāk pievērst sabiedrības uzmanību konservatoru darbam. Piemēram, 1996. gada jubilejas izstādē Ādamsona-Erika muzejā tika parādīts, ka aiz mākslas darbu vizuālā izskata slēpjas izpētes un zinātnes process, kā arī sarežģīts roku darbs.

Nodaļas darbībā arī nozīmīgas izmaiņas ieviesa Kumu muzeja atvēršana.

Kumu Art Museum, attēls no vietnes: https://kumu.ekm.ee

Jaunās muzeja ēkas būvniecība un pārcelšanās uz Kumu ievērojami palielināja darba apjomu, jo katrs jaunajai pastāvīgajai ekspozīcijai izvēlētais mākslas darbs bija jānovērtē un nepieciešamības gadījumā jārestaurē. Restauratori līdz tam darbojās vairākas mājās, bet jaunās telpas Kumu ēkā deva iespēju pirmo reizi strādāt visiem kopā moderni aprīkotās darbnīcās ar piemērotu mikroklimatu, apgaismojumu un tehnisko aprīkojumu. Šajā laikā arī amata nosaukums mainījās — restauratori kļuva par konservatoriem, atspoguļojot profesijas teorētiskos un metodoloģiskos pamatus.

Nodaļā attīstījās digitālā dokumentācija, darbs ar mūsdienu mākslas objektiem un specializēšanās dažādās materiālu grupās.

Niguliste Museum, attēls no vietnes: https://nigulistemuuseum.ekm.ee/

Divdesmit pirmā gadsimta sākums raksturojams kā izpētes, starptautiskās sadarbības un publiskās redzamības izaugsmes laiks. Konservācijas projekti kļuva par daļu no plašākas mākslas vēstures izpētes — tie palīdzēja noskaidrot ne tikai objektu tehnisko stāvokli, bet arī autoru radošo procesu, izmantotos materiālus un darbu vēsturiskās pārmaiņas.

Mūsdienās Igaunijas Mākslas muzeja konservācijas/restaurācijas nodaļa darbojas kā daudznozaru profesionāla struktūra, kurā apvienojas praktiska konservācija, zinātniska izpēte, dokumentācija, izstāžu sagatavošana, krājuma saglabāšanas plānošana un sabiedrības izglītošana. Nodaļas vēsture rāda, kā pusgadsimta laikā restauratora profesija ir mainījusies: no māksliniecisku amatnieciskas prakses tā kļuvusi par starpdisciplināru, pētniecībā balstītu konservācijas-restaurācijas jomu, kuras galvenais mērķis ir kultūras mantojuma autentiskuma, materiālās integritātes un vēsturiskās nozīmes saglabāšana nākamajām paaudzēm. Igaunijas Mākslas muzeja piemērs skaidri apliecina, ka konservācijas-restaurācijas nodaļa nav tikai tehniska atbalsta struktūra muzejā, bet gan institūcija, kas būtiski piedalās kultūras mantojuma izpratnes, izpētes un saglabāšanas veidošanā.

Ronalds Lūsis

INTERVIJA AR IGAUNIJAS MĀKSLAS MUZEJA RESTAURĀCIJAS NODAĻAS VADĪTĀJU

Grete Ots,
restaurācijas departamenta vadītāja
Igaunijas Mākslas muzejā
(Art museum of Estonia, Head of the Conservation Department)

Kā ir organizēta konservācijas nodaļa un cik speciālistu pašlaik strādā jūsu komandā?

- Mūsu komandā strādā 15 cilvēki un nodaļā ir pārstāvētas vairākas jomas: gleznie cības, papīra, skulptūru, rāmju un laikmetīgās mākslas konservācija. Tajā ir pieci gleznu konservatori, trīs papīra konservatori, divi skulptūru konservatori, divi rāmju konservatori un viens laikmetīgās mākslas konservators.

Kāda veida objektiem vai kolekcijām Igaunijas Mākslas muzejā nepieciešama vislielākā konservācijas uzmanība?

- Uz šo jautājumu nav vienas noteiktas atbildes. Tas, ar kāda veida objektiem strādājam visvairāk, zināmā mērā mainās atkarībā no izstādēm un aktuālajām tēmām. Regulāri jāstrādā arī ar jaunajiem darbiem, kas tiek pievienoti kolekcijai. Laikmetīgā māksla vienmēr rada jaunus izaicinājumus, tomēr cenšamies visām kolekcijas daļām pievērst vienlīdz lielu uzmanību.

Cik cieši konservatori sadarbojas ar kuratoriem, krājuma glabātājiem, izstāžu dizaineriem un pētniekiem?

- Mēs vienmēr vēlamies tikt iesaistīti izstādes plānošanā pēc iespējas agrāk, un novērtējam, ja tas notiek savlaicīgi. Parasti konservatori ļoti cieši sadarbojas ar izstāžu koordinatoriem un izstāžu izbūves nodaļu. Darbu būtiski atvieglo koordinatoru klātbūtne — viņi darbojas kā projektu vadītāji un nodrošina saikni starp visām izstādē iesaistītajām pusēm. Ikdienā sadarbojamies arī ar krājuma glabātājiem, kurus papildus konservācijas jautājumiem konsultējam preventīvās konservācijas un glabāšanas apstākļu jautājumos.

Kāda veida tehnisko un materiālu izpēti jūs veicat savā nodaļā?

- Mūsu nodaļā iespējams veikt pamata dokumentācijas izpēti un materiālu analīzi, piemēram, UV un IR fotofiksāciju, kā arī šķērsgriezumu izpēti. Padziļinātākai pētniecībai sadarbojamies ar citām institūcijām Igaunijā.

Vai jums ir sava konservācijas zinātnes laboratorija, vai arī jūs sadarbojaties ar ārējām laboratorijām un universitātēm?

- Mums nav savas zinātniskās laboratorijas, tāpēc nepieciešamības gadījumā izmantojam ārpakalpojumus. Piemēram, Igaunijas Vides pētniecības centrs mums veic XRF analīzes. Ja nepieciešams, rentgenizmeklējumus varam veikt medicīnas iestādēs, savukārt nekustamo objektu gadījumā mums palīdz arī Igaunijas Nodokļu un muitas pārvalde ar savu pārvietojamo rentgena iekārtu. Mums ir arī iespēja sadarboties ar universitātēm.

Ja Latvijas muzeji, konservatori vai mantojuma institūcijas vēlētos ar jums sadarboties materiālu izpētes jomā, kā vislabāk sākt šādu sadarbību?

- Mēs vienmēr esam atvērti sadarbībai un jauniem projektiem. Vislabāk būtu sazināties tieši ar muzejiem vai konservatoru asociāciju. Lielisks sākumpunkts ir arī Baltijas Triennāle, kur ilggadējie kolēģi var atjaunot kontaktus, bet jaunie speciālisti — iepazīt kolēģus, kas strādā ar līdzīgām tēmām.

Vai ir kādi specifiski analīžu vai ekspertīzes veidi, kuros jūsu nodaļa ir īpaši spēcīga un varētu potenciāli atbalstīt reģionālu sadarbību Baltijas valstīs?

- Mūsu stiprā puse noteikti ir zināšanas par Igaunijas mākslu. Pēc Igaunijas mēroga mums ir liela un daudzveidīga komanda, turklāt mūsu muzejā strādā vienīgais laikmetīgās mākslas konservators valstī.

Kādi ir bijuši nozīmīgākie vai sarežģītākie konservācijas projekti, ko jūsu nodaļa īstenojusi pēdējos gados?

- Neapšaubāmi lielākais pēdējo gadu konservācijas projekts ir bijusi Rodes altārgleznas konservācija, kas ir daļa no Nigulistes muzeja kolekcijas. Šis projekts izpelnījās uzmanību gan Igaunijā, gan starptautiski. Lai gan izpētes posms pagaidām ir noslēdzies, konservācijas darbi pie altārgleznas turpinās.

Kādi pašlaik ir lielākie izaicinājumi konservācijas nodaļai?

- Izstāžu grafiks kļūst arvien intensīvāks, un tas rada izaicinājumu rast līdzsvaru starp izstāžu sagatavošanu un to objektu konservāciju, kuriem nepieciešama plašāka un padziļinātāka izpēte.

Vai klimata pārmaiņas un enerģijas taupīšanas politika ietekmē konservācijas lēmumus Igaunijas muzejos?

- Jā, mēs šiem jautājumiem pievēršam uzmanību. Zināmā mērā klimata pārmaiņas noteikti ietekmē konservatoru un citu muzeju speciālistu darbu. Piemēram, nākas saskarties ar jauniem kaitēkļiem, kas agrāk mūsu reģionā nebija sastopami, kā arī veltīt vairāk resursu telpu dzesēšanai vasaras mēnešos, kad tās kļūst pārāk karstas. Kopumā vides apziņa Igaunijas muzejos ir aktuāla tēma. Daudzi muzeji ir izstrādājuši stratēģijas šajā jomā un centušies iegūt ekomarķējumus, kas apliecina to atbildīgu attieksmi pret vidi. Kumu Mākslas muzejs bija pirmais muzejs Igaunijā, kas saņēma šādu atzinību.

Vai jūs izmantojat mākslīgo intelektu, digitālo attēlu apstrādi vai citas jaunas tehnoloģijas konservācijā vai pētniecībā?

- Šī gada sākumā mēs nomainījām novecojušo krājuma pārvaldības sistēmu Digikogu pret diviem jauniem risinājumiem — Museum+ un Articheck. Museum+ ļauj apkopot un glabāt plašu ar muzeja darbu saistītas informācijas klāstu — no konservācijas pārskatiem un izstāžu dokumentācijas līdz aizdevuma līgumiem. Savukārt Articheck ļauj ērti sagatavot stāvokļa pārskatus un veidot grafisko dokumentāciju.
- Ceram, ka jaunās lietotnes vienkāršos mūsu darba procesu un ļaus vairāk laika veltīt padziļinātai konservācijas pētniecībai.

Kādu vēstījumu jūs vēlētos nodot Latvijas kolēģiem?

- Baltijas reģions ir vienots veselums, un, tā kā mūsu izaicinājumi bieži ir līdzīgi, ir svarīgi būt pārliecinātiem un nepieciešamības gadījumā meklēt padomu pie saviem Baltijas kolēģiem.
- Labs piemērs tam bija arī iepriekšējā Baltijas Triennāle Rīgā, pēc kuras informācijas apmaiņa turpinājās darbnīcās gan Latvijā, gan Igaunijā, pulcējot konservatorus no abām valstīm.
- Uzturēsim kontaktus un turpināsim sazināties!

Triennāles organizatoriem dāvanā viegls tradicionālais dzēriens no Latvijas